

BESZÉLGETÉS

**„Egy egész életre
eljegyeztem magam
a madártani
kutatással”**

*Radetzky Jenővel beszélget
Vörösmarty Géza*

(Kabáczy Szilárd felvétele)

A parti gázlómadarak, a sárszalonkák, a réti- és kormoscankók és társaik Európa északi területéről már elindultak több ezer kilométeres vándorútjukra, amelynek során hosszabb pihenőt tartanak hazánk különböző tavain. Ez idő tájban kerestem fel *Radetzky Jenőt*, a Velencei-tó partján épült *Chernel István Madárvárta* vezetőjét. A munka dandárja már véget ért, mert itt a főidény június 20-tól augusztus 20-ig tart. Beszélgetésünket így senki és semmi nem zavarja. Fel is teszem az első kérdést!

Mi irányította figyelmét a természet, és ezen belül a madárvilág felé? Mint a székesfehérvári gimnázium tanára, majd egy ideig igazgatója, szaktárgya a biológia volt. Eddig kétszáznál több írása jelent meg, és ezek főleg a madarakkal foglalkoznak. Cikkei a madarak iránt érzett nagy szeretetéről tanúskodnak.

A családi környezet volt rám nagy hatással, ezért jegyeztem el magam egy egész életre a madártani kutatással... Még gyerekkoromban nagy érdeklődéssel forgattam Herman Ottó *Madarak hasznáról és káráról* című remek könyvét, ami egykor nagyatyám tulajdona volt. Hűséges kísérője voltam édesatyámnak, *Radetzky Dezsőnek*, gyermekként ott botladoztam mellette gyűjtőútjai alkalmával. Kutatásaival, gyűjtéseivel országosra, de határokon túl is ismertté vált neve a madártan terén. Herman Ottó megbízásából a volt, Fejér megyei *Tárnok* községben kezdte el munkáját. A környék változatos vidékének élettere, különösen a madarak szempontjából volt jelentős. Munkásságára felfigyeltek és meghívták Székesfehérvárra. A harmincas években a város – általa – a magyar madártan jelentős pontjává vált, ahol bel- és külföldi kutatók nagy számban fordultak meg. Egyedülálló madártojás-gyűjteményét a külföldiek is ismerték. Annak idején a legnagyobb magyar magángyűjtemény volt, mert csaknem hiánytalanul tartalmazta a történelmi Magyarország madarainak fészkeljait. Sajnos a második világháború idején jelentős része kárt szenvedett. Az ő nevéhez fűződik az 1928-ban Dinnyés községben létesített első hazai Madárvárta is. Kár, hogy a Székesfehérvár körül dúló harcok következtében a második világháború idején teljesen elpusztult.

A Velencei-tó egy része természetvédelmi terület. Milyen előzményei voltak védetté nyilvánításának?

A Magyar Ornitológusok Szövetsége (MOSZ) négyelvű szakfolyóiratában, a *Kócsag* 1934. évfolyamának egyik számában vettem fel a gondolatot: védetté kell tenni a Velencei-tónak azt a részét, ahol a kipusztulóban levő madárritkaságok, a kócsag, a nyárilúd, a kanalasgém és a bölömbika fészkel. Két évvel később erről ismét írtam a *Székesfehérvári Szemlében*. Sajnos a felhívás akkor süket fülekre talált. Két évtized telt el, amikor 1957 őszén újra felvettem a velencei-tavi madárrezervátum létesítésének gondolatát. Végül számos cikk megjelenése után a *Madártani Intézet* és az *Országos Környezet- és Természetvédelmi Tanács* hathatós segítségével 1958 februárjában állami szinten védetté nyilvánították a Velencei-tól délnyugati sarkában elterülő 420 kat. holdnyi ősnádat. A velencei-tavi védett terület értékét elsősorban a gémeke jelentik. Ősidők óta fészkelnek itt fehér-, vörös- és szürkegémek. Nemzetközi kincset jelent a pompás megjelenésű kócsag. A rezervátum főleg ennek érdekében létesült.

Édesatyám által alapított dinnyési Madárvárta megsemmisülése után állandóan szorgalmaztam az újabb létesítését. Így jött létre hosszas utánjárás után 1959-ben Fejér megye hathatós támogatásával az agárdi Madárvárta.

Mi a célja ennek az intézménynek, milyen munka folyik itt?

Mint már említettem, a bel- és külföldi felnőtt kutatók expedíciós bázisa. Azután a fiatalok képzése, madártani, természetvédelmi és honismereti nevelése. Szeretettel, de kellő fegyelem tartásával nevelem őket. Pontos napirend szerint végzik munkájukat. Mikor hazamennek, már 100–120 madár latin nevét tudják. Ezenkívül végeznek tudományos megfigyeléseket, vizsgálatokat, ezekről feljegyzéseket készítenek, meteorológiai megfigyeléseket végeznek, a naponta észlelt eredményeket feljegyzik.

Milyen felszereléssel rendelkeznek?

Elsősorban az itt látható számos szakkönyvre és folyóíratra hívnám fel a figyelmét. Azután van itt 108 madárfaj kitömött állapotban, szemléltetés céljából. Ezeket különféle iskolák szertárából gyűjtöttem egybe. Az ismeretek bővítését szolgálják ezek. A fiatalok meghatározzák a madarat és lerajzolatatom színesen, hogy jobban az emlékezetükbe vésődjön a madár színezete, alakja. Megismerik a magyar és latin nevét, a védettség fokát és az élőhelyet. Van lemezjátszónk, a lemezeken különböző madarak hangja van rögzítve. A színes diák vetítése, a filmvetítés, a magnó mind-mind az itt tanult ismeretek elmélyítését szolgálják. Nem passzív szemlélői a fiatalok az audiovizuális berendezéseknek, kellő útmutatás alapján elsajátítják ezek kezelését. A közösségi munka által válik maradandó élménnyé. Az elméleti részt kiegészíti a természetjárás, a kirándulás, mind a szárazföldön, mind a vízben. Ugyanis van egy nyolc személyes csónakunk, ezzel keressük fel a nádasok sejtelmes világát. Két éve társadalmi munkával felépült kilátóból távcsöves megfigyeléseket végeznek.

Ha kirándulásaink alkalmával sérült, beteg madarat találunk, avagy ilyen madarat hoznak be jóindulatú emberek, akkor igyekszünk meggyógyítani és utána ismét visszajuttatjuk a természetnek. Erről a munkánkról számos fényképfelvétel és színes filmek tanúskodnak.

(A vándormadarak elköltöztek melegebb tájakra, csend honol a Velencei-tó felett, csak a viharossá erősödő szél borzolja a víz felületét. Egyedül kapaszkodom fel a madárvárta magasságát meghaladó kilátóba. A tó északi oldalán a Mészeg-hegy tetején idelátszik az 1848-as pákozdi honvédelemkmű égre mutató oszlopa. A látóhatárt a Velencei hegyek koszorúja zárja le. Itt a magasban a lent várakozó Radetzky Jenőre gondolok. Csodálom vitalitását, hogy magas kora ellenére a megérdemelt nyugdíjas éve alatt folytatja azt a hivatást, amit édesatyjától sajátított el, és amit egész eddigi életén át lankadatlan kitartással most is végez. Boldog embernek tartom, mert a madarak iránti szeretete adott és ad tartalmat életének.)

Az őszi küszöbén állunk, utána jönnek a hideg téli napok. A Madárvárta bezárja kapuit. Ezzel véget ér minden munka? – tesszem fel az új kérdést, miután leereszkedtem a kilátóból, és ismét együtt ülünk, hogy beszélgetésünket folytassuk.

A munka az őszi-téli hónapokban sem szünetel. Még a hatvanas évek elején a *Hazafias Népfront* keretében megalakítottuk a *Fejér megyei Madárbarátok Körét*. Ma már több ezer tagja van. Országos intézménnyé fejlődött. Tagjaink között úgyszólván minden foglalkozási ág képviselve van. A jelentkezett tagokról kimutatást vezetünk, azután tagsági igazolványt adunk, de tagdíjat nem szedünk. Szlovákiában élő tagjaink is vannak.

Mi a célja a Körnek?

A madarak téli etetése és védelme. A Fejér megyei Hírlapban 1964-ben felhívást tettünk közzé, hogy jelentkezzenek mindazok, akik télen a madarakat rendszeresen etetik vagy etetni akarják, és madáretetőkre, madáreleségre térítés nélkül igény tartanak. Megszerveztük az etetők készítését, a madáreleség beszerzését és szétosztását. Az eleséget (napraforgómag) a Vetőmag Vállalat, az állami gazdaságok, a termelősövetkezetek adják.

A Madártani Intézet és a Magyar Madártani Egyesület nagy meglepedéssel nézi munkáját. Értesülésem szerint számos kitüntetést kapott. Többek között a város díszpolgárává választották Székesfehérvárott.

Nagy öröm volt számomra, amikor megkaptam a legnagyobb hazai madárvédő elismerést, a *Chernel István Emlékérmét*.

Még nagyon sok a tennivaló. Minél szélesebben kell elterjesztenünk azt a gondolatot, hogy „egész természetvilágunk, annak minden tárgya és lénye olyan közösségi kincs, amelynek minél hathatósabb védelmét ne a törvény szabta büntetéstől való félelem, hanem a szeretet jelentse, mely népünk minden értelmes gondolkodó tagjában kell hogy éljen hazánk természeti ritkaságai és szépségei, sőt azok gazdasági jelentősége iránt...”

További munkájához erőt, egészséget kívánok, és köszönöm, hogy időt szakított erre a beszélgetésre.